

Яке воно – шосте чуття?

Вікторія Котенок

«Хто росте у парку» за однойменним оповіданням

Катерини Міхаліциної

Режисер Катерина Лук'яненко

Художник Дар'я Волокушина

Композитор Володимир Шікало

В ролях: Береза – Аліна Голованенко, Тополя – Тетяна

Чухен, Каштан – Олександр Остроушко, Гінкго – Уляна

Олійник, Дуб – Олександр Сизонов, Липа – Анастасія

Новочадова, Паросток – Наталі Чередник, Клен – Євгенія

Бур'ян

Навчальний театр «Арлекін» КНУТКіТ ім. Івана Карпенка-

Карого (кафедра мистецтва театру ляльок)

Прем'єра 12 червня 2021

Глядачі, зазвичай, сприймають виставу через зір (дивляться) і слух (слухають). А далі дія, за якою вони спостерігають на сцені, викликає (або не викликає) певні емоції, переживання, емпатію, роздуми тощо. Це стосується традиційних театрів. Але на противагу ним існує вже чимало колективів, які працюють в експериментально-дослідницькому напрямку і намагаються у постановках задіяти й інші органи чуття людини: нюх, смак і дотик.

Одним з таких театрів є «Арлекін» Київського національного університету театру, кіно і телебачення ім. І. Карпенка-Карого. Він був організований 2011 року Леонідом Поповим при кафедрі мистецтва театру ляльок. На цій кафедрі викладає і навчається в аспірантурі Катерина Лук'яненко. Саме вона стала ініціатором науково-творчого проєкту «Шосте чуття» і вистави «Хто росте у парку».

Катерина є режисеркою вже 15 вистав. Окрім Театру «Арлекін», її постановки є в репертуарі Київського, Херсонського, Чернівецького та Івано-Франківського театрів ляльок. Також вона викладає акторську майстерність для дітей в Школі акторського та дикторського мистецтва і пише п'єси (одна з них – «Зубата втрата» – йде у Київському театрі ляльок).

Своєрідним прев'ю до вистави «Хто росте у парку» стала робота «Sestasis jaussmas» («Шосте чуття») у театрі «На колесях» міста Паневежис (Литва). Режисерка виграла грант мобільності у сфері культури від House of Europe на цю постановку. За основу вона взяла оповідання «Хто росте у парку» і «Хто росте в саду» сучасної української письменниці, перекладачки і редакторки Катерини Міхаліциної. Книга «Хто росте у парку» («Видавництво Старого Лева») увійшла до щорічного каталогу книжкових рекомендацій у галузі міжнародної дитячої та юнацької літератури «Білі круки 2016» («The White Ravens 2016») та визнана найкращою українською книжкою року для дітей і підлітків у номінації «Проза для дошкільного та молодшого шкільного

віку» за версією «Рейтинг критика-2016».

Це була перша дослідницька постановка, в якій глядачі сприймали виставу із зав'язаними очима (при вході кожному давали маску для очей). Головне завдання полягало у тому, щоб публіка змогла максимально сконцентруватися та задіяти всю свою сенсорну систему, а саме слух, смак, запах, дотик. Цей експеримент режисерка продовжила і у київській виставі (глядачі теж у масках), єдине – зупинилася на одному творі Катерини Міхаліциної. Вистава набула статусу інклюзивної, адже ідеально підійшла для людей з вадами зору.

«Хто росте у парку» – історія про паросток, який з'явився навесні і шукає дерево, на яке він схожий. Актори відтворюють весну через спів пташок, гру музичних інструментів, віяння і шум вітру, шелест листя на деревах. Вже тільки публіка заходить у зал, вона відчуває під ногами і над головами гілки дерев (хтось пригинається, заходячи), запах листя і свіжості, ніби дійсно потрапили на лоно природи. Але це не ліс, а саме парк, адже десь поруч замуркотів котик, який по плечах глядачів пройшовся м'якими лапками. Пробігла, співаючи веснянки і граючись, молодь.

Кожне з дерев, з яким заводив розмову Паросток (Наталія Чередник), мало свій неповторний характер (за голосом можна було здогадатися про його вік) і публіка пізнавала його не тільки через бесіду, а й через різні органи чуття. Про те, наприклад, що Паросток розмовляє з кремезним багаторічним Дубом (Олександр Сизонов), глядач дізнавався через бешкетливу білочку, яка спершу ховає у долинах глядачів свій жолудь, а потім забирає його, щоб пережахвати. Про Березу і Липу – куштуючи березовий сік і липовий мед, про Клен – через листочки.

Утім, опитавши дерева, Паросток так і не знаходить свого – рідного. Його пошуки перебиває гроза. Різними звуковими і сенсорними засобами актори відтворили грім, блискавку, вітер. А після того як глядачів одягли у дощові

Сцена з вистави «Хто росте в парку». Режисерка Катерина Лук'яненко.
Навчальний театр «Арлекін» КНУТКІТ ім. І. Карпенка-Карого. Фото Юлії Піхоцької.

вики, починалася весняна злива. Публіка відчувала смуток і розгубленість Паростка, який так і не дізнався хто він і яке його покликання у цьому світі. Та після дощу з ним заводиться розмову Гінго – срібний абрикос. Публіка пізнає його по солодкому абрикосо-персиковому запаху. Саме на це рідкісне дерево і схожий Паросток. На радість він починає усім розказувати: «Я – гінго! І я – особливий!».

Тож, «Хто росте у парку» Катерини Лук'яненко про пошук себе, свого призначення, про самоствердження та самоідентифікацію. Вона відбувається у досить камерному просторі, в якому немає сцени: публіку садять у два ряди буквою Г і протягом дійства пересаджують. На цю виставу запрошують не більше 16 людей, бо у ній задіяно всього 8 акторів-тьюторів, які беруть на себе опіку над двома глядачами.

Перед виставою режисерка розказує про її дослідницький формат, наголошує, що у будь-який незручний момент можна зняти маску, уточнює, чи немає у когось на щось

алергії чи фобій. А ще просить поділитися вкінці своїми враженнями і розказати про шосте відчуття, яке має виникнути після показу. Цікаво, що у кожного проявляється щось своє: у когось шостим було відчуття присутності у парку, хтось відчув абсолютну довіру до всього, що відбувається навколо нього, а дитина 8-ми років розповіла, що відчула любов до всіх героїв. Історія так точно і оригінально відтворюється акторами та передається різними засобами, що всі відчули на годинку себе у весняному парку і пройнялися історією малого паростка.

Ця постановка отримала премію на XXIII Міжнародному театральному фестивалі «Мельпомена Таврії» у номінації «За просування цінності інклюзії в українському суспільстві та терапевтичну силу мистецтва». Продовженням цього експерименту стала вистава «Хто росте в саду», яку Катерина Лук'яненко поставила у жовтні 2021 року в Івано-Франківському театрі ляльок ім. Марійки Підгірянки.